

В. В. Кудрявцева,
*к.ю.н., асистент кафедри господарського права
НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ДЕРЖАВНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА: ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проведення державою інвестиційної політики дозволяє говорити про вирішення нею питань національної інвестиційної безпеки, які в найбільш загальному вигляді є складовою національної економічної безпеки і полягають у системному запобіганні загрозам критичного дефіциту інвестиційних ресурсів за рахунок створення та державної підтримки відповідного правового інвестиційного порядку, що має забезпечувати функціонування інвестиційного ринку в режимі дотримання принципу свободи інвестиційної діяльності і водночас – реального забезпечення національної економіки інвестиціями в необхідних кількісних та якісних параметрах для розширеного відтворення конкурентоспроможного суспільного виробництва на інноваційній основі, без застосування механізмів надмірної примусової експлуатації трудових, інтелектуальних, фінансових і природних ресурсів країни та виникнення надмірної залежності від інвестиційної політики недиверсифікованих суб'єктів іноземного інвестування.

Виходячи з тлумачення змісту ст.ст. 9, 10, 11, 12 Господарського кодексу України (далі – ГКУ), слід визнати, що економічна політика держави, яка зафіксована в формі відповідних нормативно-правових актів має свій власний механізм реалізації через систему правових засобів і механізмів. Як суто ієрархічне явище, одним із своїх компонентів економічна політика держави включає в себе засоби державного регулювання економічних відносин, що в свою чергу є достатньо автономним правовим механізмом з цілим арсеналом власних засобів, але підпорядкованим системній інстанції більш високого порядку, якою є економічна політика.

Державне регулювання економічних відносин, що згідно із положеннями ст. 5 ГКУ, визнано однією з найважливіших складових

правового господарського порядку, у самому ГКУ знайшло достатньо фрагментарне відтворення. Так, в окремих главах ГКУ, присвячених засадам правового регулювання господарської діяльності на ринку цінних паперів, правовому регулюванню інноваційної та зовнішньоекономічної діяльності у ст.ст. 166, 328 та 380 визначено цілі і, в окремих випадках, зазначені засоби такого державного регулювання. Необхідно звернути увагу на те, що власне регулювання іноземних інвестицій або фінансів та банківської діяльності в Кодексі залишені без відповідної уваги. Разом з тим, незважаючи на те, що питання державного регулювання, наприклад на ринку фінансових послуг вирішені та закріплені у Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», а інвестиційних відносин – у Законі України «Про інвестиційну діяльність» у розділі III «Державне регулювання інвестиційної діяльності», завданням ГКУ згідно з його преамбулою, є утвердження суспільного господарського порядку в економічній системі України, що вимагає системної урегульованості питань державного регулювання як в самому Кодексі, так і у підпорядкованих йому нормативно-правових актах.

Виходячи з положень наведених норм права, можна говорити про наявність правового інвестиційного порядку як складової частини правового господарського порядку та результату впровадження інвестиційної політики держави, зокрема обраної моделі інвестиційного розвитку економіки країни, що визначається станом ефективного функціонування інвестиційного ринку та системи інвестиційних відносин, і які в свою чергу ґрунтуються на відповідно зазначеній моделі, законодавчому забезпеченні функціонування інвестиційного ринку; ефективній державній підтримці інвестиційної діяльності; високому рівні правових гарантій та законності процесів реалізації інвестиційних правовідносин; ефективній адміністративній практиці реалізації організаційно-господарської компетенції; високій договірній дисципліні суб'єктів інвестиційних відносин; виконанні державою взятих міжнародно-правових зобов'язань щодо режиму іноземних інвестицій з відповідною інкорпорацією їх положень у національне законодавство [2].

Слід зазначити, що найважливішою функцією правових засобів є досягнення ними цілей правового регулювання. Ця функція реалізує себе через забезпечення спрацювання правових засобів безперешкодного руху інтересів суб'єктів до цінностей, гарантуючи їх законне задоволення. Ціль в праві – це ідеальний, бажаний результат, заради якого і здійснюється юридична діяльність.

Окремим питанням здійснення державного регулювання економічних відносин є відповідність часу арсеналу зафіксованих у законодавстві його правових засобів. Перш за все, слід зазначити, що закріплені законодавством засоби державного регулювання і засоби правового регулювання суспільних відносин є категоріями пов'язаними, але не тотожними. Дійсно, право, а саме – його інструментальні властивості, полягають в притаманних йому універсальних правових засобах: заборонах, дозволах та позитивних зобов'язаннях. Ці первинні засоби регуляції і характеризують юридичну організацію (внутрішню структуру) змісту права. Але в процесі його подальшого розвитку на базі вказаних засобів на певному етапі сформувалися юридичні конструкції, а останні в свою чергу трансформувалися в системні структурні підрозділи, якими є наприклад, інститути права. В цьому контексті важливою якісною складовою правового регулювання тих чи інших відносин за допомогою окремих правових засобів, а найбільш типових, за допомогою юридичних конструкцій, є феномен правового режиму.

Розглянемо процес формування державної політики. Її засади формуються на підставі конституційних положень, щорічних та позачергових послань Президента України про внутрішнє та зовнішнє становище України, актів Верховної Ради України та довгострокових програм розвитку. Саме в них на підставі аналізу економічної, соціальної та політичної ситуації на засадах дотримання основних цілей і ознак держави формуються пріоритетні напрями економічного та соціального розвитку держави.

Крім того, існуюча система державного регулювання економіки в умовах ринку склалася внаслідок тривалої еволюції і являє собою сукупність методів, засобів, форм регулювання та управлінських структур, що їх реалізують. Державна економічна політика від-

творює сутність державного регулювання економіки. Вона містить механізми цілепокладання, що перетворюють внутрішні та зовнішні інтереси і потреби на цілі та підцілі політики, механізми оперативного управління різними видами діяльності з реалізації цілей та контролю за результатами запровадження політики [2].

Отже, до господарсько-правових засобів реалізації інвестиційної політики держави можна віднести кодифікацію інвестиційного законодавства. Кодифікація інвестиційного законодавства це достатньо об'єктивний етап процесу розвитку господарського законодавства України. В той же час, на відміну від створення окремого некодифікованого закону України, що врегулював би раніше неврегульовані суспільні відносини в окремій сфері або надав би існуючому правовому регулюванню юридичної сили закону, кодифікація є не просто новим законом або механічним об'єднанням спільного за предметом регулювання нормативно-правового матеріалу, але й являє собою суттєво новий системно-структурний елемент, з появою якого виникає ціла низка проблем співвідношення (співіснування) з іншими елементами структури законодавства, зокрема, через встановлення нових системних зв'язків із суміжними елементами з необхідністю визначити та оптимізувати їх змістовні характеристики.

Стосовно інвестиційного законодавства, що має бути уособленим, головним чином, через Інвестиційний кодекс України, проблема пошуку місця останнього в структурній організації законодавства України утруднюється через достатньо складну правову природу інвестиційних правовідносин, що є функціональною, інтегративною і загалом вторинною характеристикою правовідносин, які виступають як корпоративні, зобов'язальні, речові тощо. У зв'язку з цим, необхідно повернутися до природи та організації інвестиційного ринку, що визначає види суспільних відносин, які можуть бути віднесені до інвестиційних відносин як предмету регулювання з боку інвестиційного законодавства.

Для формування спеціального механізму господарсько-правової реалізації інвестиційної політики держави необхідно визначитись із розробкою та прийняттям документу, що фіксував би зміст такої політики. Таким документом (документами) мають бути, по-перше,

Державна стратегія інвестиційного розвитку національної економіки на період до ..., а також Державна програма інвестиційного розвитку національної економіки на період до... Зазначені документи повинні містити обов'язковий структурний компонент законодавчої політики держави у сфері інвестиційного розвитку з чітким алгоритмом модернізації чинного господарського законодавства у сфері інвестиційних відносин. Формування такого законотворчого сегменту державних документів передбачає наявність попередньої широкої наукової дискусії щодо завдань, методів та сегментації національної інвестиційної політики держави та пріоритетних господарсько-правових засобів її реалізації, що мають бути застосовані в сучасних умовах. Такими сегментами, що передбачають створення особливих правових режимів інвестиційної діяльності можуть бути інвестиційні проекти у сфері оборонно-промислового комплексу, інфраструктурних об'єктів загальнодержавного значення, інвестування в інноваційні проекти, що мають мультиплікаційне значення для національної економіки в цілому, в тому числі і такі, що реалізуються на засадах державно-приватного партнерства тощо. Універсальним законодавчим засобом реалізації інвестиційної політики держави є кодифікація інвестиційного законодавства України, що має систематизувати зазначені правові засоби.

Література

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.09.2003 р. № 436-IV. *Відом. Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
2. Кухар В. І. Господарсько-правове забезпечення державної інвестиційної політики в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 21 с.
3. Кудрявцева В. В. Кодифікація інвестиційного законодавства України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2010. 20 с.